

Motion till riksdagen

1990/91:Ub37

av Claes Roxbergh m.fl. (mp)

med anledning av prop. 1990/91:18 Ansvaret för skolan

– Skilj skolan från kommunen! säger professor Jan-Erik Lane i Skolvärlden nr 14, 1990. I en decentraliserad, självstyrd skola kan man mycket bättre utnyttja lärarnas kunskaper och kompetens. Om skolans viktigaste uppgifter – att undervisa och att fostra – sköts i samverkan mellan lärare, elever och föräldrar utan kommunal inblandning kommer vi att få en verklig demokratisk skola av god kvalitet, säger professor Lane.

Ansvaret i skolan

Riktigt så långt har regeringen inte gått i propositionen om skolans ansvar. Miljöpartiet de gröna anser att proposition 1990/91:18 präglas av ett positivt anslag och är ett steg på väg mot decentralisering, men den tar inte steget fullt ut och lägger ansvaret på skolenheten. Vi anser att skolenheten skall ha egen styrelse med bl a eget budgetansvar. Genom samverkan mellan lärare, elever och föräldrar kan ansvarstagande och demokrati föras in i verksamheten. Med ett i huvudsak elevrelaterat statsbidrag, som får disponeras fritt av skolans styrelse, möjliggör vi för denna att utnyttja resurserna efter de lokala behoven och förutsättningarna.

En förutsättning för att den goda skolan skall kunna förverkligas är nämligen, att de aktiva – barn, lärare, föräldrar och annan personal på skolan – under frihet kan pröva sina egna idéer och forma den undervisning de tror på. Detta är speciellt viktigt för att få en god arbetsmiljö. Både den psykosociala och fysiska arbetsmiljön är avgörande för klimatet i skolan. Det är en fråga om livskvalitet. Här måste skolans styrelse besluta hur resurserna skall fördelas och prioriteras, inte bli styrda uppifrån.

Ökad försöksverksamhet på frivillig grund är betydelsefull. Förändringen skall växa fram inom skolenheten med stöd av politiker och andra ansvariga. Kooperativa skolor, fristående skolor med olika inriktningar och profilskolor skall ha samma möjligheter.

I propositionen nämns kommunens ansvar för tillsättande av rektorer. För oss är benämningen rektor inte viktig. Det som är viktigt är att finna samarbetsformer och beslutsfunktioner som ökar elevers, föräldrars och lärares engagemang och inflytande i skolan. Vi anser att rektor eller motsvarande skall tillsättas av skolans styrelse.

Statsbidragens utformning

Mot. 1990/91

Ub37

Miljöpartiet föreslår att de nuvarande olika statsbidragen till kommunerna, skatteutjämningsystemet och Robin Hoodskatten bör göras om till ett nytt statsbidragssystem som består av tre delar, där de två första har relevans för skolans verksamhet:

För det första:

inför ett generellt statsbidrag till kommunens hela verksamhet i form av ett utjämningsbidrag som beror på kommunens skattekraft och struktur. Hänsyn skall tas till bl. a. antal barn, familjestruktur, invandartäthet, antal barn i hemspråksundervisning och åldersstrukturen i kommunen. Dessutom skall hänsyn tas till kommunens yta, så att glesbygden på detta sätt kan kompenseras för sina strukturkostnader.

För det andra:

statsbidraget för skolan skall utgå i form av en elevpeng lika för hela landet som betalas ut till den skola där eleven är inskriven. Skolan kan vara kommunal, kooperativ eller privat, (fristående skola), den måste dock vara godkänd och följa gällande nationella bestämmelser.

För det tredje:

statsbidraget till barnomsorgen skall utgå i form av en barnomsorgspeng som utbetalas till den institution där föräldrarna valt att placera barnet. Institutionen kan vara kommunal, kooperativ eller privat. Den skall under inga förhållande drivas i vinstsyfte, vilket utesluter exempelvis aktiebolagsformen. Den måste finnas med i den kommunala barnomsorgsplanen och följa gällande nationella planer och bestämmelser.

Elevpeng och barnomsorgsplan kan variera mellan olika åldrar och stadier.

Riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att återkomma med ett förslag enligt vad som har anförts ovan. I väntan på detta förslag, dock längst till 1 juli 1993, kan miljöpartiet de gröna acceptera propositionens förslag till statsbidrag för skolan.

Specialresurser

I propositionen (s. 69) presenteras en komplicerad beräkningsmodell som i huvudsak går ut på att bibehålla de medel som redan idag går till hemspråksundervisning och stödundervisning i svenska. Emellertid finns det farhågor för att denna undervisning inte kan garanteras enligt propositionens förslag. Vi vill särskilt understryka vikten av att denna undervisning inte får komma i kläm vid en övergång till det statsbidragssystem som vi förordar skall gälla fr.o.m. den 1 juli 1993.

Kommunal vuxenutbildning

I propositionen föreslås en ny beräkningsmodell för fördelning av statligt bidrag till kommunal vuxenutbildning. Förslaget tar ingen hänsyn till de skillnader som idag föreligger mellan olika kommuners engagemang och framgångar vad gäller att utveckla Komvux. Om förslaget genomförs kommer

därför de kommuner som med betydande insatser lyckats bygga upp en bra kommunal vuxenutbildning att "bestraffas" genom att tilldelas mindre bidrag. Samtidigt "belönas" kommuner som inte har visat samma intresse för att utveckla Komvux genom att tilldelas höjda bidrag.

Vi anser, däremot, att det är viktigt att ta vara på och premiera engagemang i att utveckla Komvux. Vårt förslag om elevpeng skulle för Komvux del innebära att Komvux-enheter som har stor elevtillströmning (eller som i hög grad efterfrågas) också får bidrag i motsvarande mån. Vi har föreslagit att ett bidragssystem baserat på en elevpeng skall införas fr.o.m. den 1 juli 1993.

Fram till dess bör det av regeringen förslagna bidragssystemet kunna accepteras under förutsättning att viktningen tar hänsyn till Komvux-enhetens förutvarande storlek. Detta kan åstadkommas genom att tillföra en viktningssvariabel som anger antalet studerande på den aktuella Komvux-enheten under de senaste tre åren. Denna viktningssvariabel bör väga lika tungt som behovsvariabeln, dvs ca 30% av den totala bedömningen.

Vi anser också att Komvux sätt att arbeta, dess studieplaner och etappsystem, samt dess öppenhet för alla människor som vill skaffa sig utbildning, talar för att Komvux bör utökas på den traditionella gymnasieskolans bekostnad. På längre sikt bör "Komvux" kunna ersätta stora delar av, eller möjligen hela, det gymnasiala studiesystemet. Vi återkommer till detta när propositionen om den nya gymnasieskolan presenteras.

Vi noterar med tillfredsställelse den formulering som regeringen föreslår i 9 § Lag om ändring i skollagen (1985:1100):

Det offentliga skolväsendet för vuxna skall ge vuxna tillfälle i enlighet med individuella önskemål komplettera sin utbildning. Härigenom skall främst de som erhållit minst utbildning få möjlighet att stärka sin ställning i arbetslivet och i det kulturella och politiska livet.

Formuleringen tar sin utgångspunkt i individens önskan, och hävdar därtill en rättvisaspekt vad gäller den utbildning den enskilde tidigare fått. Detta stämmer bra med miljöpartiets grundsyn i dessa frågor.

Distansundervisning

I regeringens förslag nämns inget om stöd till statens skolor för vuxna i Norrköping resp Härnösand. Vi anser att dessa skolor erbjuder unika möjligheter med hög utbildningskvalitet för de som vill studera på distans. I Härnösand pågår dessutom ett utvecklingsarbete i nära samarbete med UR, utbildningsradion, som öppnar nya möjliga arbetsfält. Vi anser därför att det är av mycket stor vikt att regeringen slår vakt om statens skolor för vuxna och att dessa garanteras en fortsatt utveckling för att förbättra distansundervisningen. Detta kan lösas inom ramen för vårt förslag om elevpeng.

Fortbildning

Vi vill än en gång erinra om vikten av skolpersonalens fortbildning. Rätten till en termins studier/yrkespraktik minst vart sjunde år är ett rimligt mål. I propositionen nämns att "fortbildningen är så viktig att kommunernas skyl-

dighet att se till att lämplig fortbildning anordnas bör lagfästas". Vidare skall "staten ha ett särskilt ansvar för att det finns tillgång till sådana fortbildningsinsatser som är betingade av centralt beslutade reformer."

Ovanstående inriktning ställer vi oss positiva till och inväntar konkreta förslag från regeringen. Vi anser att universiteten skall ha huvudansvaret för fortbildningen.

Skolverkets lokalisering

Vi vill erinra regeringen om tidigare uttalanden, att nya verk och myndigheter skall lokaliseras utanför Stockholm. Vi finner det därför naturligt att lokalisera skolverket till en ort som av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl blivit särskilt drabbad de senaste åren, men som också uppfyller kraven på goda kommunikationer.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att regeringens förslag om nytt statsbidragssystem skall gälla längst till den 1 juli 1993 och ersättas med ett nytt statsbidragssystem enligt vad som anförs i motionen,
2. att – vid avslag på yrkande 1 – riksdagen avslår propositionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett nytt förslag till statsbidragssystem, enligt vad som anförs i motionen, bör läggas fram för riksdagen och börja gälla senast 1 juli 1993,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statsbidrag bör utgå i samma omfattning till de fristående skolorna som till de kommunala skolorna,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om resurser till hemspråks- och stödundervisning,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om resurser till komvux och statens skolor för vuxna,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om fortbildning,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om lokalisering av det nya skolverket,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i övrigt anförs i motionen om självstyrd skola med lokal styrelse och ansvar för verksamheten på skolenheten.

Stockholm den 26 oktober 1990

Claes Roxbergh (mp)

Eva Goës (mp)

Kjell Dahlström (mp)

Anna Horn af Rantzien (mp)

Inger Schörling (mp)

Hans Leghammar (mp)

Lars Norberg (mp)

Mot. 1990/91
Ub37